

„Gyökerek és szárnyak”

TÁJÉKOZTATÓ KÉSZÍTÉSE AZ OLVASÁS - ÍRÁS - SZÁMOLÁS ZAVARRÓL

KOMPLEX KÖZNEVELÉSI PROJEKT AZ ESÉLYTEREMTÉSÉRT

EFOP-3.1.6-16-2017-00002

SZÉCHENYI

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Szociális
Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE

Sajátos Nézőpontot Igényel

Útmutató

Az egyéb pszichés fejlődési zavarokkal: kevert specifikus fejlődési zavarral, iskolai készségek zavarával: írás-, olvasás-, számolás zavarral diagnosztizált sajátos nevelési igényű gyermekek, tanulók integrált neveléséhez

Jogsabályi háttér

A 2011. évi CXCV. Törvény a Nemzeti Köznevelésről az SNI kategóriákat érintő része alábbiak szerint módosult:

12. § kiemelt figyelmet igénylő gyermek, tanuló:

a) különleges bánásmódot igénylő gyermek, tanuló:

aa) **sajátos nevelési igényű gyermek**, tanuló,

ab) beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő gyermek, tanuló,

ac) kiemelten tehetséges gyermek, tanuló,

b) a gyermek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló törvény szerint hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű gyermek, tanuló,

23. § sajátos nevelési igényű gyermek, tanuló: az a különleges bánásmódot igénylő gyermek, tanuló, aki a szakértői bizottság szakértői véleménye alapján mozgásszervi, érzékszervi, értelmi vagy beszéd fogyatékos, több fogyatékoság együttes előfordulása esetén halmozottan fogyatékos, autizmus spektrum zavarral vagy **egyéb pszichés fejlődési zavarral (súlyos tanulási, figyelem- vagy magatartásszabályozási zavarral) küzd.**

A sajátos nevelési igényű (SNI), gyermekek óvodai és iskolai nevelését, oktatását meghatározó kerettantervek és irányelvek frissültek, elérhetőek az Oktatási Hivatal honlapján.

Az Irányelvben foglaltak célja, hogy a sajátos nevelési igényű gyermekek, tanulók esetében a tartalmi szabályozás és a gyermeki sajátosságok ugyanúgy összhangba kerüljenek, mint más gyermekeknél. Az Irányelv annak biztosítását szolgálja, hogy:

- a fejlesztés a számukra megfelelő tartalmak közvetítése során valósuljon meg, segítse a minél teljesebb önállóság elérését és a társadalomba való mind teljesebb beilleszkedést;
- az iskola fejlesztés követelményei igazodjanak a fejlődés lehetséges üteméhez;
- a tanulást megalapozó pszichikus funkciók, képességek, készségek kialakítása, fejlesztése kiemelt szerepet kapjon a teljes alapfokú oktatás szintjén, de különösen az általános iskola alsó tagozatán, illetve ha szükséges, a fejlesztés az iskoláskor előtti képességfejlődés területeire is visszanyúljon;
- a rehabilitációs célú fejlesztő terápiák programjai váljanak az intézmények pedagógiai programjainak tartalmi elemeivé,
- a tanulókat a nevelés-oktatás, fejlesztés ne terhelje túl.

Általános tájékoztató elérhető:

https://www.oktatas.hu/kozneveles/kerettantervek/2020_nat/bevezeto/

Kerettantervek:

https://www.oktatas.hu/kozneveles/kerettantervek/2020_nat/iranyelvek_alapprogramok/

Óvodai SNI irányelvek:

https://www.oktatas.hu/pub_bin/dload/kozoktatas/kerettanterv/A_Sajatos_nevelési_igényű_gyermekek_óvodai_nevelésének_irányelve.docx

Új SNI irányelvek:

https://www.oktatas.hu/pub_bin/dload/kozoktatas/kerettanterv/SNI_iranyelvek.docx

A szükséges pedagógiai feltételek biztosítása a sajátos nevelési igényű tanulók számára

A nevelés, oktatás, fejlesztés kötelezően biztosítandó pedagógiai feltételeit a köznevelési törvény foglalja össze. Az intézmény alapító okiratában közzé kell tenni, hogy mely sajátos nevelési igényű gyermekek, tanulók befogadást, integrált nevelését, oktatását vállalja az adott intézmény. Ebben az esetben köteles is biztosítani az integrációhoz szükséges tárgyi és személyi feltételeket. A köznevelési törvény a sajátos nevelési igényű tanulókhöz igazodva az általánosan kötelező feltételeket több területen módosítja, illetve kiegészíti olyan többlétszolgáltatásokkal, amelyeket ki kell alakítani, és hozzáférhetővé tenni a sajátos nevelési igényű tanulók számára, mint például:

- speciális tanterv, tankönyvek, tanulási segédletek,
- speciális gyógyászati, valamint tanulást, életvitelt segítő technikai eszközök.

e) alkalmazkodik az eltérő képességekhez, az eltérő viselkedésekhez;

f) együttműködik különböző szakemberekkel, a gyógypedagógus iránymutatásait, javaslatait beépíti a pedagógiai folyamatokba.

13/A. Az utazó gyógypedagógusi, utazó konduktori hálózat

15/A. § (1) Az utazó gyógypedagógusi, utazó konduktori hálózat feladata a sajátos nevelési igényű gyermek, tanuló többi gyermekkel, tanulóval részben vagy egészben együtt, azonos óvodai csoportban, iskolai osztályban történő óvodai nevelését, tanuló iskolai nevelés-oktatását végző nevelési-oktatási intézmények számára a sajátos nevelési igényű gyermek, tanuló neveléséhez, oktatásához szükséges speciális szakképzettséggel rendelkező szakember biztosítása, amennyiben a nevelési-oktatási intézmény a 47. §-ában meghatározottak szerint alkalmazandó gyógypedagógus, konduktor szakképzettségű szakemberrel nem rendelkezik.

(1a)* Az utazó gyógypedagógusi, utazó konduktori hálózat az egységes gyógypedagógiai, konduktív pedagógiai módszertani intézmény szervezeti és szakmai tekintetben önálló intézményegységeként működik.

(2)* Az utazó gyógypedagógusi, utazó konduktori hálózat megszervezése és működtetése az illetékes tankerületi központ feladata.

(3)* Az illetékes tankerületi központ - az oktatási központ egyetértésével - az e §-ban meghatározott feladatokra, állami felsőoktatási intézmény, továbbá egyházi jogi személy, vallási egyesület, vagy más nem állami, nem önkormányzati köznevelési

intézményfenntartó által fenntartott utazó gyógypedagógusi, utazó konduktori hálózatot is felkérhet.

A kötelező egészségügyi és pedagógiai célú rehabilitációs, rehabilitációs tanórai foglalkozás

138. § (1) Az Nkt. 6. mellékletében a kötelező egészségügyi és pedagógiai célú rehabilitációs, rehabilitációs tanórai foglalkozás megszervezésére meghatározott heti foglalkoztatási időkeretet abban az esetben, ha a tanulót külön osztályban tanítják, osztályonként kell biztosítani.

(2) Abban az esetben, ha a sajátos nevelési igényű tanuló nevelés-oktatása a többi tanulóval együtt történik, az Nkt. 6. mellékletében a kötelező egészségügyi és pedagógiai célú rehabilitációs, rehabilitációs tanórai foglalkozások megszervezésére meghatározott heti időkeretet kilenc főre kell meghatározni és biztosítani oly módon, hogy az Nkt. 6. mellékletének E oszlopában meghatározottak szerint az azonos heti óraszámú foglalkozásra jogosult tanulók számát elosztják kilenccel. Ha az osztás alapján az azonos heti időtartamú foglalkozásra jogosult tanulók száma a négy főt meghaladja, akkor az Nkt. 6. mellékletének E oszlopában meghatározott heti óraszámot, négy vagy kevesebb fő esetén az Nkt. 6. mellékletének E oszlopában meghatározott heti óraszám ötven százalékát kell biztosítani.

(3) Ha a tanuló sajátos nevelési igényét halmozott sérülés alapozza meg, a kötelező egészségügyi és pedagógiai célú rehabilitációs, rehabilitációs tanórai foglalkozások heti időkeretének számításánál a magasabb óraszámra jogosító fogyatékossgot kell figyelembe venni.

(4) Összevont osztályban az osztály legmagasabb évfolyamára járó tanuló évfolyamára az Nkt. 6. mellékletének E oszlopában meghatározott óraszámokat kell alkalmazni.

(5) Az általános iskola felső tagozatán - a nevelőtestület döntése alapján - a rehabilitációs, rehabilitációs tanórai foglalkozások legfeljebb ötven, a középfokú iskolában legfeljebb hetvenöt százaléka a sajátos nevelési igényű tanulók tehetséggondozására, a tantárgyi követelmények eredményes teljesítését szolgáló felzárkóztatásra is fordítható. A nevelőtestület az erre irányuló döntését félévenként köteles felülvizsgálni, és a tanuló fejlődésének ismeretében megerősíteni vagy módosítani.

Az utazó gyógypedagógusi, utazó konduktori hálózatok és az együttnevelést segítő pedagógusok

138/A. § Az utazó gyógypedagógusi, utazó konduktori hálózat az egységes szakmai eljárás érdekében munkaközösséget működtet, amelynek tagjai az utazó gyógypedagógusi, utazó konduktori hálózat működési körzetében foglalkoztatott együttnevelést segítő pedagógusok.

A fejlesztési feladatok meghatározása és dokumentálása

139. § (1) A nevelési-oktatási intézmény az együttnevelést segítő pedagógus közreműködésével a sajátos nevelési igényű gyermek, tanuló fejlesztéséhez, valamint a fejlesztő pedagógus közreműködésével a beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő gyermek, tanuló fejlesztéséhez egyéni fejlesztési tervet készít, és évente legalább két alkalommal rögzíti a fejlesztés eredményét. Az egyéni fejlesztési terv tartalmáról és a fejlesztés eredményéről a szülőt tájékoztatni kell.

(2) A nevelési-oktatási intézmény a sajátos nevelési igényű gyermek, tanuló egészségügyi és pedagógiai célú habilitációs és rehabilitációs foglalkozásait, illetve a beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő gyermek, tanuló fejlesztését végző intézmény a gyermek, tanuló fejlesztő pedagógiai ellátását központilag kiadott egyéni fejlődési lapon vagy helyben szokásos módon dokumentálja.

A képességkibontakoztató és az integrációs felkészítés szabályai

171. § (1) Az általános iskola és a középfokú iskola a tanuló szociális helyzetéből és fejlettségéből eredő hátrányának ellensúlyozása céljából képességkibontakoztató vagy integrációs felkészítést szervez, amelynek keretei között a tanuló egyéni képességének, tehetségének kibontakoztatása, fejlődésének elősegítése, a tanuló tanulási, továbbtanulási esélyének kiegyenlítése folyik.

Mindkét felkészítés alapelve az oktatás méltányosságának erősítése és a tanulók iskolai sikerességének elősegítése, a tanulói előrehaladást támogató korszerű módszerek, a társadalmi-gazdasági helyzetből eredő hátrányok enyhítését segítő pedagógiai tevékenység, a tanulói közösségfejlesztés, a család bevonása és támogatása, valamint az esélyteremtést hatékonyan támogató intézményfejlesztés és módszertani megújulás révén.

Az alapelveknek megfelelő pedagógiai rendszer magában foglalja az elvárt eredmények intézményi szintű meghatározását, célrendszerét és a szükséges beavatkozások tervezését, a tanulási és tanítási folyamatot segítő eszközrendszer keretében egyéni haladási ütemet segítő differenciált és kooperatív tanulásszervezést, az önálló tanulási képesség kialakítását, a tanulók kreatív tevékenységére épülő foglalkozásait, a tanulási motivációt erősítő és fenntartó tevékenységeket, a tanulmányi előrehaladást segítő képességfejlesztő programokat, az átmenetek segítségét a tanulói előrehaladás, valamint az intézményi, illetve telephelyi szintű teljesítmény rendszeres értékelését.

(2) Integrációs felkészítésben vesznek részt azok a képesség-kibontakoztató felkészítésben részt vevő tanulók, akik egy osztályba, osztálybontás esetén egy csoportba járnak azokkal a tanulókkal, akik nem vesznek részt a képességkibontakoztató felkészítésben.

A képességkibontakoztató és az integrációs felkészítés (a továbbiakban: képességkibontakoztató felkészítés) megszervezése nem járhat együtt a hátrányos és a halmozottan hátrányos helyzetű tanulók elkülönítésével.

(2a) A képességkibontakoztató felkészítés keretében - a tanuló egyedi helyzetéhez igazodva - biztosítja az iskola

- a) a személyiségfejlesztéssel, közösségfejlesztéssel kapcsolatos pedagógiai feladatokat,
- b) a tanulási kudarcnak kitett tanulók fejlesztését segítő programot,
- c) a szociális hátrányok enyhítését segítő pedagógiai tevékenységet.

(2b) A képesség-kibontakoztató felkészítés keretében a pedagógus feladata az (1) bekezdésben foglalt pedagógiai rendszernek megfelelő tevékenységek megvalósítása, így egyéni fejlesztési terv készítése és ennek alapján történő kompetenciafejlesztés, az önálló tanulást segítő tanulói fejlesztés, az együttműködésen alapuló módszertani elemek alkalmazása tanórai és tanórán kívüli foglalkozásokon, a tanulói teljesítmény értékelése, értékelő esetmegbeszéléseken történő részvétel, mentori, tutori tevékenységek ellátása, a tanuló családjával történő rendszeres kapcsolattartás.

(3) A képességkibontakoztató felkészítésben részt vevő tanulók nevelése-oktatása a többi tanulóval együtt, azonos osztályban, csoportban folyik.

(4) A képesség-kibontakoztató felkészítésben részt vevő tanulók nevelése-oktatása, tudásának értékelése az oktatásért felelős miniszter által kiadott program alkalmazásával történik.

Tünetek, jellemzők

Az érintett gyermekek esetében az észlelési és mozgási rendszerek összerendezettsége hiányzik, illetve éretlen, sérült. Az akusztikus, vizuális, taktilis, és egyéb észlelési folyamatok nem tudnak jól strukturált mintákat nyújtani a magasabb szintű idegrendszeri szabályozás alá eső motoros kivitelezés és egyéb gondolkodási tevékenységek számára.

Az alábbi területeken mutatkoznak meg leggyakrabban az eltérő képességek:

ISKOLÁS KOR ELŐTT	ISKOLÁS KORBAN
észlelés, figyelem	szókincs, beszédértés
térbeli tájékozódás	nyelvi, grammatikai készség
egyensúly	fonológiai tudatosság
mozgáskoordináció	olvasás, szövegértés
testséma	írás, helyesírás
szerialitás (sorrendiség, egymásutániség)	matematika, számolási készség
lateralitás, (oldal dominancia kialakulása)	nyelvhez kötött elvont fogalmi gondolkodás

Diagnosztikai folyamat

A problémák felmerülése esetén a „Szakértői vizsgálat iránti kérelem” című formanyomtatvány kitöltésével, szülő aláírásával és megküldésével kezdeményezhető a vizsgálat a 3. életévüket betöltött gyermekek, tanulók esetében az illetékes Járási Szakértői Bizottságnál.

Az alábbi **sajátos nevelési igényt** jelentő, specifikus tanulási zavar diagnózisokat csak a Járási Szakértői Bizottság vizsgálatát követően a **Megyei Szakértői Bizottság** adhatja ki:

F 83 kevert specifikus fejlődési zavar

F 81.0 olvasási zavar

F 81.1 az írásbeli kifejezés zavara

F 81.2 számolási zavar

F 81.3 iskolai készségek kevert zavara

A Megyei Szakértői Bizottság vizsgálatot végző szakemberei (orvos, pszichológus, gyógypedagógus) összevetik, értékelik a saját vizsgálati részeredményeiket a beérkező dokumentumokkal és ez alapján alakítják ki a diagnózist és tesznek javaslatot az

intézményes ellátásra, annak módjára, helyére, szakemberekre és annak feladataira, a tanulásszervezés módjára, az értékeléssel szemben támasztott alternatív követelményekre, mentességek módjára, az esetleges további szükséges vizsgálatokra. A vizsgálati véleményben foglaltak tudomásul vételét a szülő a szakértői bizottságban a vizsgálatot követő visszajelzés után aláírja, jelezve ezzel egyetértését.

A rövidített szakértői javaslat – mely tartalmazza a befogadó intézmény számára a legszükségesebb információkat - kézhezvételét követően azonnal elkezdődhet a gyermek, tanuló fejlesztése a megadott területeken az utazó gyógypedagógus hálózat vagy az intézmény saját szakembereinek közreműködésével az adott köznevelési intézményben.

A megyei szakértői bizottság munkatársai a hatályos jogszabályi előírások alapján felülvizsgálatot végeznek, melynek keretében ellenőrzik a korábbi diagnózis létjogosultságát. Összegzésre kerül, hogy a fejlesztés hatására milyen pozitív előrelépés tapasztalható és ismételt javaslatot tesznek a további fejlesztésre.

A pszichés fejlődési zavarral küzdő tanuló

A pszichés fejlődési zavarral küzdő tanulók csoportjába azok a tanulók tartoznak, akik az iskolai teljesítmények és a viselkedésszabályozás területén a kognitív, emocionális-szociális képességek eltérő fejlődése, a kialakult képességzavarok halmozott előfordulása miatt egyéni sajátosságaik figyelembevételével fokozott pedagógiai, pszichológiai megsegítést, gyógypedagógiai segítséget igényelnek.

Specifikus tanulási zavarok, azaz

- diszlexia, olvasási zavar
- diszortográfia, helyesírási zavar
- diszkalkúlia, számolási zavar
- diszgráfia és diszpraxia, mint a motoros képességek fejlődési zavara, valamint ezek maradványtüneteinek fennállása,
- a fentiek együtt járása miatt a kevert specifikus tanulási zavarok;

A normalitás övezetében tartozó értelmi összteljesítményük mellett megjelenő teljesítmény és viselkedészavaraik a pszichikus képességek egyenetlen fejlődésének

következtében alakulnak ki, és gyakran mutatnak az idegrendszeri folyamatok diszharmonikus szerveződéséből eredő együtt járást. Minthogy gyakran élnek át kudarchelyzetet, az iskolai teljesítményelvárások iránti közömbösség, elutasítás, illetve önértékelési zavarok, különböző jellegű beilleszkedési problémák alakulhatnak ki.

Ezek a sajátosságok az életkor előrehaladásával a társadalmi beilleszkedés szempontjából fokozott veszélyeztetettséget idézhetnek elő.

Az idegrendszer csökkent terhelhetőségének jelei a pszichés fejlődési zavarral küzdő tanulók esetében abban is megmutatkozik, hogy

- a tanulók általában fáradékonyabbak, a meteorológiai változásokra érzékenyebbek,
- az átlagnál, nehezebben tűrhetnek zajokat, viselik el a várakozás, kivárás okozta feszültséget, aktivációs szintjük erősebben ingadozik, nyugtalanabbak,
- gyakrabban van szükségük pihenésre, szünetre, esetleg egyedüllétre, támasznyújtásra, fokozottabban igénylik a tevékenységet meghatározó állandó kereteket, érthető és követhető szabályokat, valamint
- a pozitív visszajelzést, a sikeres teljesítmények megerősítését, a dicséretet.

Pszichés fejlődési - súlyos tanulási - zavarral küzdő tanulók iskolai fejlesztése

A fejlesztés alapelvei

Az egyéni fejlesztőmunka tervezése, a rehabilitációs terv kidolgozása logopédus, pszichopedagógus, tanulásban akadályozottak pedagógiája szakon/szakirányon szakképzettséget szerzett gyógypedagógus, gyógypedagógus-terapeuta, pszichológus és egyéb szakemberek (pl. szomatopedagógus, gyermekpszichiáter) bevonásával történik és rehabilitációs célú órakeretben zajlik.

Az egyéni fejlesztési terv tartalmáról, célkitűzéseiről, ütemezéséről (mikro, ill. makrotervezés) tájékoztatni kell az osztálymunkában résztvevő pedagógusokat, szaktanárokat, különös tekintettel a gyermek osztályfőnökére.

Az egyéni fejlesztési terv célkitűzéseinek megvalósulását időszakosan, az ütemezési fázis befejezését követően ellenőrizni szükséges a további célkitűzések megtervezését megelőzően.

Az iskolai oktatásban érvényesíteni kell a tanuló fejlődését, előrehaladását segítő számonkérési, értékelési formákat; indokolt esetben, a szakértői bizottság javaslata alapján - az egyes tantárgyakból, tantárgyrészekből - az értékelés és minősítés alól mentesítés adható.

A tanítás-tanulás folyamatában kiemelt figyelmet, a tanulásszervezési módok, a tanulási és értékelési eljárások megválasztása terén sajátos feladatot jelent a bármely területen tehetségesnek bizonyuló tanulók felismerése, tehetségük gondozása, amely támogatja a pályaorientáció folyamatát is.

A fejlesztés kiemelt céljai, feladatai specifikus tanulási zavarok esetén

- a) a tantervi előírásoknak megfelelő sikeres továbbhaladás biztosítása.
- b) a pozitív énkép és önértékelés kialakítása,
- c) a tanulás iránti motiváció és a kudarctűrő képesség növelése,
- d) a kortársakra és a felnőtt közösségre irányuló rendezett társas kapcsolatok kialakítása,
- e) a társadalmi együttélés szabályainak követése és az önállóságra nevelés.

A pszichés fejlődési zavar körébe tartozó jelenségeket, így az iskolai tanulási és viselkedési problémák kialakulását különböző tényezők idézhetik elő. Ezért a specifikus tanulási zavar, valamint a viselkedésszerveződés zavarának megállapítása sokrétű, differenciáldiagnosztikai irányultságú állapotfeltárást igényel a szakértői bizottságok részéről.

A specifikus tanulási zavarok esetében a tanulók alapproblémája, hogy jó értelmi képességeik ellenére az olvasással (diszlexia), a helyesírással (diszortográfia), az írásmozgással (diszgráfia) és a számolással (diszkalkúlia) kapcsolatban az iskolai oktatás során feltűnő nehézségek jelentkeznek, általános értelmi képességeik és tanulási teljesítményeik között alulteljesítés formájában lényeges különbség áll fenn. Ennek az eltérésnek a hátterében a megismerési képességek különböző zavarai állnak, amelyek az olvasás, az írás, a helyesírás vagy a számolás területén önálló, (körülírt) vagy kevert típusú zavar (együtt járás) formájában jelenhetnek meg.

Diszlexia - az olvasási képesség zavara

A specifikus tanulási zavarok leggyakoribb formája, amely önmagában és más jelenségekkel kombinálódva fordulhat elő.

Jellemzői

- a hang-betű kapcsolat kialakulásának nehézsége

- hiányos fonológiai tudatosság: nehezített a beszédhangok megkülönböztetése, hangok, szótagok sorrendjének, rímek felismerésének nehézsége
- értelmes és értelmetlen szavak helyes/hibás olvasásának különbözősége
- gyenge rövid távú emlékezet, a hallott szöveg pontatlan és részleges feldolgozása
- rendhagyó szavak szabályosítása olvasásnál
- írott szavak felbontása a szavakat alkotó hangelemekre
- vizuális felismerési zavarok, vizuálisan hasonló betűalakok esetén

A fejlesztés célja:

A fejlesztőmunka specifikus olvasászavar esetén alakítsa ki a tanuló mindenkori osztályfokának megfelelő értő olvasás készségét, segítse az olvasás eszközzé válását az ismeretek megszerzésében.

A fejlesztés feladatai:

- a) a betűbiztonság és az összeolvasási készség, a fonológiai tudatosság,
- b) a rövid távú emlékezet,
- c) az auditív, vizuális és mozgáskoordináció fejlesztése,
- d) a testséma biztonságának kialakítása,
- e) az olvasás, írás tanítása (szükség esetén újratanítása) lassított tempójú, nyújtott ütemű, hangoztató-elemző, szótagoló, a homogén gátlás elvét figyelembe vevő analizáló-szintetizáló módszerrel,
- f) az olvasási készség folyamatos gondozása a tanuló egész iskolai pályafutása alatt,
- g) a kompenzáló technikák alkalmazása valamennyi tantárgy tanulása során,
- h) az élő idegen nyelv oktatása speciális módszerekkel, auditív megközelítéssel,
- i) az olvasásképtelenség esetében a tanulás segítése a szövegek auditív tolmácsolásával, gépi írással, szövegszerkesztő használatának megtanításával és alkalmazásával,
- j) speciális olvasástanítási program alkalmazása,
- k) az olvasási kedv felébresztése, a motiváció erősítése.

Diszortográfia - a helyesírási képesség zavara

Nagy gyakorisággal társul diszgráfiával, de az együtt járástól függetlenül egyik önálló megjelenési formája a specifikus tanulási zavaroknak.

Jellemzői:

- a centrális auditív feldolgozás, a fonéma feldolgozás zavara,

- beszédhangok nehezített megkülönböztetése a fonetikai, fonológiai jellemzők pl. (időtartam, zöngéesség mentén),
- helyesírási hibák halmozódása,
- a tollbamondás utáni írás hibái.

A fejlesztés célja:

A fejlesztőmunka specifikus helyesírászavar esetén alakítsa ki a tanuló mindenkori osztályfokának megfelelő helyesírási készségét, segítse elő az anyanyelvi kompetencia kialakulását, az írott nyelv használatának korosztályi szintű alkalmazását.

A fejlesztés feladatai:

- a fonológiai tudatosság és beszédészlelési képesség,
- a rövidtávú emlékezet fejlesztése,
- a spontán és tollbamondás utáni írás színvonalának javítása,
- a figyelem és az önértékelési képesség fejlesztése.

Diszgráfia - az írás grafomotoros jellemzőinek zavara

Jellemzői

- csúnya, torz, nehezen olvasható íráskép,
- szaggatott betűalakítás és betűkötések,
- rossz csukló, -kéz, ujjtartás, az íróeszköz helytelen fogása, görcsösség,
- egyenetlen ritmusú, strukturálatlan íráskép, formai és aránybeli hibák,
- kialakulatlan kézdominancia,
- lassú tempójú írás, központosítás, hiánya, nagybetűk használata és betoldása a kisbetűk közé,
- továbbá: fonológiai-nyelvi jellemzők zavara (nyelvtan, mondatszerkezet, helyesírás).

A fejlesztés célja:

A specifikus írászavar javításának feladata az iskolás korban, hogy a tanuló a mindenkori osztályfokának megfelelő írás készséggel rendelkezzen, képes legyen azt a kommunikáció egyik formájaként használni ismeretszerzés, tudásgyarapítás és társas kapcsolatok létesítésének céljára.

A fejlesztés feladatai:

- a) a mozgáskoordináció fejlesztése különös tekintettel a manipulációs mozgásokra,
- b) a testséma biztonságának kialakítása,
- c) a vizuomotoros koordináció fejlesztése,

- d) az írásmozgás alapformáinak gyakorlása, különböző technikák alkalmazása (ráírás, másolás, önálló írás kivitelezés),
- e) a ritmus, a nyomás, és a sebesség optimális egyensúlyának megteremtése,
- f) sikertudat kialakítása.

Diszkalkulia - a számolási képesség specifikus zavara

A specifikus számolási zavar a különböző számtani műveletek, matematikai jelek, kifejezések, szabályok megértésének, a számjegy, számkép felismerésének, egyeztetésének, grafikus ábrázolásának, a számok sorrendiségének, számneveket szimbolizáló vizuális alakzatok azonosításának nehézsége.

Jellemzői:

- a szimbólumok felismerésének és tartalmi azonosításának nehézségei,
 - a mennyiségfogalmak kialakulásának hiányosságai,
 - a mennyiségfogalmakkal végzett gondolkodási műveletek, a számsor- és szabályalkotás zavara,
 - a téri és síkbeli viszonyok érzékelésének hiányosságai,
 - helyiérték megértésének, műveleti jelek értelmezésének, halmazok, mennyiségek összehasonlításának nehézségei,
 - szerialitási zavar, számlálási és becslési képesség hiánya,
 - számértékek szimbolikus funkciójának értelmezési nehézségei,
 - mennyiség és arab szám megfeleltetés és a számértékek összehasonlításának nehézsége,
 - számjegyekre vonatkozó lexikai hibák,
- komplex aritmetikai műveletek értelmezésének problémái,
- gyenge verbális emlékezet, a számmemória és az általános memóriateljesítmény különbsége,
 - figyelemzavar.

A fejlesztés célja:

A specifikus számolási zavar esetén a fejlesztő munka feladata iskolás korban, hogy a tanuló a mindenkori osztályfokának megfelelő matematikai készséggel rendelkezzen, képes legyen a matematikai kompetencia megszerzésére, a számolási-matematikai műveletek használatára, az ismeretszerzés, a tudásgyarapítás és a hétköznapi gyakorlat színterein. A számolás elkülönülten szerveződő képességrendszer, amelynek számos

kapcsolata van a beszéd, az olvasás és az írás rendszereivel, ezért a számolási zavarok a specifikus tanulási zavarok és nyelvi zavarok különböző megjelenési formáival együtt járhatnak.

A diszkalkuliás tanulóknál általában hiányzik a matematikai érdeklődés, elmaradásaik vannak a matematikai nyelv használatában, a matematikai relációk verbális kifejezésében.

A fejlesztés feladatai:

- a) a számosság és a számok iránti érdeklődés felkeltése, megerősítése,
- b) Matematikai törvények és szabályok készségszintű ismerete és alkalmazása,
- c) a figyelem, az emlékezet, a gondolkodás és a nyelvhasználat összehangolt fejlesztése,
- d) a vizuális-téri képességrendszer fejlesztése,
- e) a matematikai relációk nyelvi megalapozása, a matematika-nyelv tudatosítása,
- f) a sorozatalkotási képesség, a szeriális észlelés fejlesztése,
- g) segítő, kompenzáló eszközök használatának megengedése,
- h) a fogalmak, így a szám- és műveletfogalom kialakításakor a manipuláció előtérbe helyezése, a megfigyelés és a megértés érdekében a matematikai eszközök használata, a képi, vizuális megerősítés,
- i) a fokozott mennyiségű gyakorlás során az egyéni sajátosságokhoz igazított, megjegyzést segítő technikák, eljárások alkalmazása,
- j) a diszkalkúlia reedukáció speciális terápiás programjainak felhasználása,
- k) az önértékelés fejlesztése, sikerélmény biztosítása.

Az iskolai fejlesztés pedagógiai szakaszai

A tanulók iskolai fejlesztésének pedagógiai szakaszai nem térnek el a NAT-ban rögzítettektől. A helyi tantervben indokolt az első évfolyam két tanévi időtartamra történő széthúzása. Ebben az esetben az első tanév az intenzív prevenció, a szakszerű funkciófejlesztés, a pszichés gondozás, a megfelelő motiváció és a feladattudat kialakításának az időszaka a gyógypedagógiai korrekciós-kompenzáló-terápiás módszerek alkalmazásával.

A pszichés fejlődés zavara miatt a nevelési, tanulási folyamatban tartósan és súlyosan akadályozott tanulók nevelése-oktatása során a NAT-ban leírt fejlesztési feladatok az irányadóak, de az egyes műveltségi területekhez rendelt tartalmak és fejlesztendő kulcskompetenciák (azok fejlődési útjai, módjai és kialakulásuk időtartama) módosulhat.

A helyi tanterv készítésénél a NAT-ban foglaltak az irányadók, de az egyes műveltségi területekhez rendelt tartalmak, és fejlesztendő kulcskompetenciák (azok fejlődési útjai, módjai és kialakulásuk időtartama) mindenkor a tanulók egyéni fejlődésének függvénye. A helyi tantervben az egyes tantárgyak témaköreire, azok tartalmára és követelményeire vonatkozó kerettantervi ajánlások a tanulók egyéni adottságainak figyelembevételével érvényesíthetők, a tanítási-tanulási folyamat azonban zömében speciális pedagógiai módszerrel és eszközzel irányított.

A helyi tanterv kiemelten kezelje az önismeretet, a reális önértékelés kialakítását, az érzelmi intelligencia, a szociális és kommunikációs készségek fejlesztését. E feladatok minden műveltségterületen meg kell, hogy jelenjenek. A beszédészlelés és beszédmegértés, a verbális figyelem és emlékezet intenzív fejlesztése, az olvasásértés fejlesztése a Magyar nyelv és irodalom műveltségi terület fejlesztési feladatai között kap kiemelt szerepet.

Az Idegen nyelvek tanításánál a nyelvoktatás auditív módszereinek előtérbe helyezése javasolt.

A Művészetek műveltségi területen belül a komplex művészeti terápia, a drámapedagógia, az akusztikus és vizuális észlelés fejlesztésének kiemelt szerepe van.

A Testnevelés és sport műveltségi terület fejlesztési feladatainak megvalósítása során szenzoros integrációs programok és terápiák beállítása és/vagy gyógyúszás, valamint logopédiai ritmika alkalmazása is javasolt. A Matematika területén a kompenzációs lehetőségek, speciális módszerek alkalmazása segíti az eredményes fejlesztést.

Egészségügyi és pedagógiai célú rehabilitáció

Az egészségügyi célú rehabilitáció elsősorban a pszichés fejlődési zavar jellegének, tüneteinek kivizsgálásakor megállapított diagnózisnak megfelelő szakorvosi ellátást, annak folyamatosságát, kontrollját, valamint a pedagógiai rehabilitációt segítő egészségügyi terápiákat foglalja magába.

Ebből a szempontból fontos a gyermekneurológiai, a fülészeti, valamint a szemészeti vizsgálat, szükség esetén az érzékszervi gyógyítás.

A gyógypedagógiai tanár, terapeuta által vezetett pedagógiai rehabilitáció a funkcionális képességfejlesztő programok külön alkalmazásával, a fejlesztések során tanultak elmélyítésével szolgálja az eredményes iskolai előmenetelt. A tehetséges tanulók számára

a tehetségük kibontakozásához szükséges feltételek, eszközök, módszerek biztosítása a pedagógiai rehabilitációnak is kiemelt feladata.

AZ SNI MEGJELENÉSE AZ INTÉZMÉNYI DOKUMENTUMOKBAN

- Óvodai Nevelési Programban, iskolai Pedagógiai Programban az SNI irányelvek figyelembevételével.
- Helyi tantervben: SNI kategória, osztályfok megjelenítésével az SNI irányelvek figyelembevételével.
- Tanmenetekben: tantárgyanként, differenciálás megjelenítésével

AZ SNI GYERMEK NYILVÁNTARTÁSA

- Egészségügyi és pedagógiai célú habilitációs, rehabilitációs egyéni fejlődési lap -az adott intézmény őrzi dokumentumként, ezzel igazolja, hogy az SNI gyermek megkapja az előírt ellátást.
- Külív- Tü. 356 r.sz. Pátria Nyomda (rendelni kell!): kitöltése az óvodapedagógus, illetve osztályfőnök feladata
- Betétív- Tü.357 r.sz. Pátria Nyomda (sokszorosítható) az ellátást nyújtó szakember vezeti a megtartott foglalkozásokról, ha betelt, a külívben kell tárolni.

A BEFOGADÓ INTÉZMÉNYEK FELADATAI

A sajátos nevelési igényű gyermek, tanuló neveléséhez és oktatásához az alábbi feltételek szükségesek:

- Az illetékes szakértői bizottság által meghatározottak szerinti foglalkozáshoz szakirányú végzettségű gyógypedagógus,
- A sajátos nevelési igényű gyermek, tanuló neveléséhez, oktatásához szükséges speciális szakképzettséggel rendelkező szakember utazó gyógypedagógusi hálózat útján is biztosítható. Az utazó gyógypedagógusi hálózat megszervezése és működtetése az állami intézményfenntartó központ feladata.
- A fejlesztési területek szakértői bizottság által történő meghatározása.
- A közoktatási törvényben megfogalmazott többlétszolgáltatások biztosítása, mint például:
 - speciális tanterv, tankönyvek, tanulási segédletek,
 - speciális gyógyászati, valamint tanulást, életvitelt segítő technikai eszközök.

- Olyan intézményi szabályozás és szemlélet biztosítása, amely lehetővé teszi a különböző pedagógiai színtereken a rehabilitációs, rehabilitációs szemlélet érvényesülését és a sérülés-specifikus tanügyi és módszertani eljárások, speciális eszközök alkalmazását.

MELLÉKLET

Nyomtatott és elektronikus segédanyagok a fejlesztéshez, differenciáláshoz

Hogy segíts egy diszlexiás diáknak? - 12 tipp tanároknak

Tanárként sokszor nehéz azzal szembesülni, hogy az osztályban vannak olyan gyerekek, akik olvasási problémáik miatt nem tudnak lépést tartani a többiekkel. Ma ötleteink alkalmazásával úgy segíthetsz nekik, hogy nem hátráltatod közben a többieket sem.

1. Fekete táblára ne csak fehérrel, fehér táblára ne csak feketével írd! Használj gyakran színeket is, például kéket és pirosat. A diszlexiások gyakran nehezen olvassák az erős kontrasztú szöveget!
2. A tananyagot lehetőleg tagold rövid bekezdésekre, a bekezdések között pedig hagyj nagyobb sorközt.
3. Az óra kezdetén foglald össze, miről fogtok tanulni. Előadás közben a fő pontokat írd fel a táblára!
4. Házi feladatként adj kutatási munkát a diákoknak a következő óra témájával kapcsolatban,
5. Magyarázatként használj képeket, videókat és hanganyagokat is.
6. Használjatok olyan könyveket, melyekben sok kép van, és a szöveg jól tagolt.
7. Írott szövegekben használj számozott listákat és rövid alcímeket.
8. Ha egy diák nem ért valamit, kérd meg, hogy készítsen elmetérképet a témáról. Így könnyebben át tudja tekinteni az információkat, és segít saját gondolatainak összerendezésében is.
9. Ha azt tapasztalod, hogy egy diák rosszabbul olvas, mint máskor, akkor kérd meg, hogy csukja be a szemét, és pihenjen egy kicsit. Így a szeme és az elméje is megnyugszik, és a rövid pihenő után jobban fog teljesíteni.

10. Bátorítsd diákjaidat, hogy kérdezzenek, ha nem értenek valamit. A diszlexiás gyerekek sokszor nem mernek kérdezni, mert félnek, hogy butának látszanak, vagy hibáznak.

11. Diszlexiás gyereket ne kérj rá, hogy hangosan olvasson. Megalázó számára, amikor a többiek kinevetik.

12. Azzal nem segítesz, ha egyszerűen könnyebbé teszed a diszlexiás gyerek számára a feladatokat. Inkább bátorítsd, és biztasd gondolkodásra, és ha szükséges, adj neki hosszabb időt a megoldásra.

AJÁNLÓ

<http://varazsbetu.hu/>

<http://www.tanulasmodszertan.hu>

digitalismodszertar.tka.hu

Antal Andrásné: Olvasgató kisiskolásoknak, Kozármisleny

Vigyázz, kész, sajt! Kreatív szövegértés és szövegalkotás feladatok BMPSZ

TÁMOP 3.2.4.- 2012.

<http://www.oveges.hu>

Öveges József Szakközépiskola és Szakiskola • 1118 Budapest, Beregszász út 10.

Bartók Erika, Kazal Kolos: **Diszlexia otthon**

(Varázsbetű Programfejlesztő Műhely, 2008) A diszlexia okai, tünetei, következményei. Hová lehet fordulni, mit tehet a szülő, ötletek az otthoni fejlesztéshez.

Csobay, Gál, Kecskés: **Diszlexia – más szemüveggel**

(Logopédia Kiadó, 2012)

Különleges szemüveg a diszlexia egyes formáinak kezelésére.

Englbrecht, A., Weigert, H.: **Hogyan akadályozzuk meg a tanulási akadályok**

kialakulását? Avagy nem jelenthet akadályt a tanulási akadály!

(ELTE Bárczi G. Gyógyyped. Főiskolai Kar, 1999)

Hogyan befolyásolható a tanulási akadályozottság pedagógiai eszközökkel kisiskolás korban.

Faludy A. – Faludy T.: **És szertefoszlik a homály** – Egy diszlexiás kisfiú sikertörténete

(Íbisz Könyvkiadó, 1996)

Egy angol kisfiú története a saját és édesanyja szemszögéből.

Gordon, Thomas: **T.E.T. Tanári eredményesség tréning**

(Gordon Kiadó, 2013)

Klasszikussá vált kézikönyv a gyermeknevelés alapelveiről pedagógusok számára – egy humanisztikus és egyben gyakorlatias megközelítés.

Gyarmathy Éva: **Diszlexia – specifikus tanítási zavar**

(Lélekben Otthon Kiadó, 2007)

A szerző a diszlexiát nem fogyatéknak, hanem sajátos gondolkodásmódnak tartja, s az

eddig megszokotthoz képest eltérő szempontok szerint mutatja be. Egyúttal új megoldásokat keres és jól használható gyakorlati ismereteket nyújt.

Gyarmathy Éva: **Diszlexia a digitális korszakban**
(Műszaki Könyvkiadó, 2012)

A könyv a digitális-információs kor kultúráján keresztül mutatja be a diszlexiát.

Harmatiné dr. Olajos Tímea: **Kit zavar a tanulási zavar?** A tanulási zavarok társas-érzelmi oldala

(Pedellus Tankönyvkiadó, 2014)

A tanulási zavarok témakörének pszichológiai szempontú körüljárása, elsősorban a család és az iskola szemszögéből.

Harmatiné dr. Olajos Tímea: **Tehetség, alulteljesítés és tanulási zavarok**
(Didakt Kiadó, 2013)

A jelenségkör megismerésén kívül bepillantást nyerhetünk a diagnosztikai eszköztárba és a prevenciós lehetőségekbe is.

Karin Elke Krüll: A diszkalkuliás (számolásgyenge) gyerekek
(Akkord Kiadó, 2000)

A számolási gyengeség (diszkalkulia) kezelést igénylő fejlődési zavar. Ez a könyv főleg a gyakorlati tennivalókkal foglalkozik.

Lohmann, B.: **Diszlexiások az iskolában**
(Akkord Kiadó, 1998)

Az olvasás és írás zavara miatti kudarcok és az ezekből eredő magatartásbeli, beilleszkedési problémák, a segítségnyújtás módjai.

Sauvageot, B., Métellus, J.: **Hurrá, diszlexia!**
(K.u.K. Kiadó, 2006)

A diszlexiások iskolai helyzetének és a nehézségek okainak elemzése, gyakorlatias nézőpontból.

Selikowitz, M.: **Dislexia és egyéb tanulási nehézségek**
(Medicina Könyvkiadó Zrt., 2005)

A szerző az olvasási, írási, helyesírási, számolási és nyelvi nehézségeken kívül szót ejt a figyelemhiányos, hiperaktív, koordinációs és érzelmi problémákról is.

Szűcs Marianna: **Esély vagy sorscsapás?** – A hiperaktív, figyelemzavarral küzdő gyerekek helyzete Magyarországon
(Nemzeti Tankönyvkiadó, 2003)

A könyv azokról az ép, nemritkán magas intellektusú gyermekekről és fiatalokról szól, akik olyan magatartási, beilleszkedési és tanulási zavarokkal küzdenek, melyek háttérben hiperaktivitás és figyelemzavar áll.

Tánczos Judit: **Baj van a tanulással.** Módszerek a tanulási zavarok korrigálásához
(Pedellus Tankönyvkiadó, 2006)

A tanulási zavarral küzdő diákok integrált nevelésének és oktatásának fontosabb kérdései, gyakorlati segítség az érintett pedagógusok számára.

Tánczos Judit: **Nyelvtanulás és diszlexia**

(Pedellus Tankönyvkiadó, 2008)

Olyan tanulási és tanítási módszerek bemutatása, amelyek a tanulási zavarral küzdők nyelvtanulását megkönnyítik.

Torda Ágnes (szerk.): **Szemelvények a tanulási zavarok köréből**

(Nemzeti Tankönyvkiadó, 1996)

A tanulási zavarok sokfélesége, diagnosztikája és a fejlesztés kérdései.

Zillmann, C.: **Iskolai kudarcok** – Rosszul tanuló tehetséges gyerekek

(Akkord Kiadó, 2002)

Az iskolai kudarcok okai, a szülői és tanári támogatás és megelőzés lehetőségei.